

อาชีพะสร้างชาติ: ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษา
ของวิทยาลัยสารพัดช่าง

Empowering Thailand : Discursive Practice for Vocational Educational
Development of the Polytechnic

ยิ่งศักดิ์ ไกรพินิจ¹ พิทักษ์ ศิริวงศ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องอาชีพะสร้างชาติ: ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพในประเทศไทยโดยศึกษาในวิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนธันวาคม 2558 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการสร้างวาทกรรมอาชีพะสร้างชาติของวิทยาลัยสารพัดช่าง และกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมในภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมและภาคปฏิบัติการทางสังคมของวาทกรรมอาชีพะสร้างชาติ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของแฟร์คอปโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์วาทกรรม โดยวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม และภาคปฏิบัติการทางสังคมผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการการอาชีพะสร้างวาทกรรมอาชีพะสร้างชาติ ที่แสดงออกมาเป็นภาษาพูดหรือเขียน โดยศึกษาถึงระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มสังคม ได้แก่ ตัวบท (Text) ซึ่งยึดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติและเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อแสดงออกความเป็นตัวตนในภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) การกระทำที่มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางสังคมและเผยแพร่ผ่านสถาบันออกเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ บังคับในรูปแบบภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) มีข้อสรุปดังนี้

มิติตัวบท (Text) การวิเคราะห์ถึงการสร้างวาทกรรมอาชีพะสร้างชาติ ในลักษณะภาษาพูดและเขียน การตีความอาชีพะสร้างชาติมีความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ การเรียนเน้นภาคปฏิบัติเพื่อผลิตแรงงานวิชาชีพในกระบวนการสร้าง การใช้ตัวบทและการเผยแพร่ ความเชื่อ รวมทั้งเกิดการผลิตซ้ำของภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมตามตัวบท 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา 2) การเรียนการสอนวิชาชีพ 3) วินัย และคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน และ 4) ภาพลักษณ์การเรียนอาชีพศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร Yingsak101@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

มิติภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายครอบคลุมรั้วสถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่กำลังดูแลการอาชีวศึกษาเพื่อสนับสนุนการเผยแพร่และการผลิตซ้ำของการเรียนวิชาชีพ

คำสำคัญ: อาชีววะ, ปฏิบัติการทางวาทกรรม, การศึกษาวิชาชีพ

Abstract

This research is focused on the discursive practice for educational development in Thailand by studying the Polytechnic in Bangkok during May to December 2015. The purpose is to study the discursive practice for empowering Thailand of the Polytechnic, the process of social reproduction in discursive practice and social practice of empowering Thailand. The researcher uses a qualitative research with discourse analysis of Fairclough Norman. In-depth interview is collected from 20 key informants from discourse analysis, text analysis, discursive practice and social practice. The result shows that development of discursive practice for empowering Thailand whether in spoken or written patterns by studying the relationship of things that wrapped society including text is a practical way to express the identity of the discursive practice. The action with the ideology of social institutions, rules applicable in the social practice are as follows;

Text dimension: The analysis of discursive practice for empowering Thailand in spoken and written patterns. The interpretation of empowering Thailand is important for developing countries. Learning focused on practice to produce professional workers. In the process of text usage and belief publish including a reproduction of discursive practice in four areas: 1) knowledge and skills of graduates 2) vocational learning 3) discipline and work ethics and 4) vocational school image.

Social practice dimension: The network of family, educational institutions, entrepreneurial institutions, community and government agencies that regulate vocational schools in order to support the publication and reproduction of vocational learning.

Keywords : Polytechnic, Discursive Practice, Vocational Education

บทนำ

การจัดการศึกษาวิชาชีพในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่สมัยที่เริ่มมีอาชีพหัตถกรรมมากขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2441 การอาชีวศึกษาได้เริ่มอย่างเป็นระบบและในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 ได้ปรากฏ คำว่า “อาชีวศึกษา” เป็นครั้งแรก ความหมายของ “การอาชีวศึกษา” ตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา 2551 แสดงในมาตรฐาน 4 หมายความว่ากระบวนการการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนา กำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาใน สถานศึกษาภาครัฐอยู่ในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันเปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

จากการเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านเศรษฐกิจอัตราการขยายตัวและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ดีภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูง และภาคอุตสาหกรรมภาคบริการมี บทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) จากภาคการผลิตและบริการมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีความต้องการแรงงานฝีมือซึ่งมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาชาติ จากรายงานสถานการณ์ตลาดแรงงานในปี 2557 พบว่าสถานประกอบการมีความต้องการแรงงานผ่านบริการจัดหางานโดยรัฐต้องการแรงงานในอาชีพพื้นฐานมากที่สุดร้อยละ 31.10 และต้องการผู้ที่จบการศึกษาระดับ ปวช.-ปวส./ อนุปริญญา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.26 โดยแรงงานที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษามีผู้ว่างงานมากที่สุดคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 1.4 (กรมการจัดหางาน, 2557) คุณลักษณะของแรงงานที่กลุ่มอุตสาหกรรมต้องการมีคุณลักษณะใน 3 ด้าน คือ 1) ความรู้และทักษะที่จำเป็น 2) ความรู้และทักษะวิชาชีพ และ 3) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) ด้วยแรงงานวิชาชีพมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนสายอาชีพมากขึ้นดังคำพูดส่วนหนึ่งของนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้ให้ความสำคัญการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2557) “ผมต้องการให้มุ่งเน้นสายวิชาชีพให้มากขึ้น วันนี้แรงงานเราจะต้องมีการพัฒนา เพราะฉะนั้นถ้าเราลงทุนมาก ๆ จากภายในหรือภายนอกประเทศก็แล้วแต่คนของเราจะได้ไม่รั่วไหลออกไปนอกประเทศ หรือไปทำงานต่างประเทศมากมาย”

ในปัจจุบันพบปัญหาการผลิตกำลังคนไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงานซึ่งภาคอุตสาหกรรมยังขาดแรงงานคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจบางประเภทต้องใช้แรงงานต่างประเทศแทน เนื่องจากความนิยมศึกษาสายอาชีพยังไม่มากเหมือนสายสามัญ อาจมีสาเหตุมาจากการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ และค่านิยมสังคมที่ให้ความสำคัญกับการรับปริญญา (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) เพื่อสนองความต้องการของภาคธุรกิจเอกชน ในแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานวิชาชีพของชาติ

จำเป็นต่อการขับเคลื่อนทั้งภาคเศรษฐกิจ และสังคมของชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐหลักที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาอาชีวศึกษาโดยการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐมีเป้าหมายยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากลพ.ศ. 2555 - 2569 แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ 2) ด้านการขยายโอกาสในการเรียนอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ 3) ยกระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา 4) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการอาชีวศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศและกำลังแรงงานวิชาชีพเป็นผลผลิตจากการศึกษาด้านอาชีวศึกษายังคงขาดแคลนเนื่องจากมีหลายปัจจัยทั้งทัศนคติของผู้ปกครองต่อการส่งลูกหลานเรียนสายอาชีพ ปัญหาภาพลักษณ์การทะเลาะวิวาทของนักเรียนสายอาชีพที่ปรากฏในข่าว ซึ่งภาครัฐให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดการเรียนการสอนเน้นการมีส่วนร่วมจากสถานประกอบการเพื่อมีคุณภาพตรงความต้องการของตลาดแรงงาน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา และกระบวนการสร้างรูปแบบการจัดการ ซึ่งมีวาทกรรมอาชีวะสร้างชาติ ที่จะสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายกับภาคส่วนอื่นๆ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจถึงรูปแบบการพัฒนาการศึกษาอาชีวศึกษาที่นับว่าเป็นปรากฏการณ์อยู่ภายใต้เครือข่ายของสังคมที่นับวันจะขยายอย่างกว้างขวาง ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของแฟร์คลาฟ (Fairclough Norman, 1999) ประกอบด้วยการเสนอตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive practice) และภาคปฏิบัติทางสังคม (Social practice) ของการวิเคราะห์วาทกรรมอาชีวะสร้างชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างวาทกรรมอาชีวะสร้างชาติประกอบด้วยกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมในภาคปฏิบัติทางวาทกรรมและภาคปฏิบัติทางสังคมของวิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการวิเคราะห์วาทกรรมในเรื่องอาชีวะสร้างชาติ: ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพในประเทศไทย ประกอบด้วยความรู้และทักษะผู้สำเร็จการศึกษา การเรียนการสอนวิชาชีพ วินัยและคุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน และภาพลักษณ์การเรียนอาชีวศึกษา

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักโดยเลือกจากบุคคลที่มีความเข้าใจถึงการศึกษาวิชาชีพและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนวิชาชีพอย่างสมบูรณ์ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน

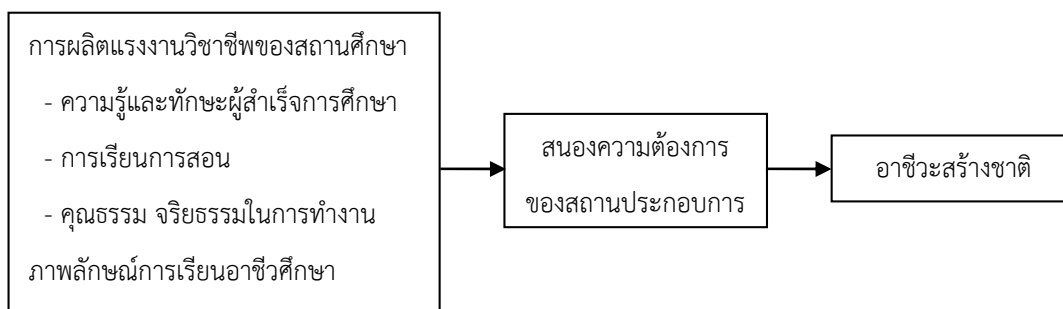
ผู้อำนวยการศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี 1 คน ครู 4 คนและนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 14 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ วิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นวิทยาลัยที่เก่าแก่และมีผลการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนที่โดดเด่น ได้รับการคัดเลือกให้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ประเภทสถานศึกษาวิชาชีพขนาดใหญ่ และผ่านการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก (สอศ.) ในระดับ ดีมาก

4. ขอบเขตด้านเวลา คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ช่วงเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม 2558

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการสร้างและการถ่ายทอดความเป็นอาชีวะสร้างชาติในครั้งนี้ ศึกษาปรากฏการณ์ตามแนวคิดหลังยุคสมัยใหม่ที่แนวคิดเชิงวิพากษ์ กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้จึงเสนอกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์วาทกรรมของอาชีวะสร้างชาติโดยวิเคราะห์ในมิติตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive practice) และภาคปฏิบัติทางสังคม (Social practice) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาจากปรากฏการณ์การสร้างและถ่ายทอดความเป็นอาชีวะสร้างชาติจากวิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งที่มีความโดดเด่นในการสร้างและผลิตแรงงานวิชาชีพให้มีคุณลักษณะสนองความต้องการของสถานประกอบการ

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์วาทกรรม

การวิเคราะห์วาทกรรมเป็นแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) มีนักคิดและนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงเช่น มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ได้กล่าวถึงความหมายของ วาทกรรม (discourse) ว่าเป็นระบบและกระบวนการในการสร้าง/ ผลิต เอกลักษณ์ (identity) ความหมาย (significance) ให้สรรพสิ่งต่างๆ ในสังคม ได้แก่ ความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเรา วาทกรรมทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่คงอยู่และสังคมยอมรับอย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันวาทกรรมยังทำหน้าที่

เก็บกด/ ปิดกั้นไม่ให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างเกิดขึ้น หรือทำให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างที่ดำรงอยู่เลือนหายไปพร้อมกัน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545)

นอร์แมน แฟร์คลาฟ (Norman Fairclough) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับวาทกรรมในเรื่องตัวบท และปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นการวิเคราะห์วาทกรรมโดยแบ่งเป็น 3 มิติดังนี้ (Fairclough, 1992 อ้างใน พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2543 : 18-21)

1. มิติของตัวบท เป็นมิติที่แสดงออกเป็นภาษาพูด และภาษาเขียน เป็นการสื่อสารทางเดียวหรือสองทางก็ได้ ตัวบทเป็นผลจากภาคปฏิบัติการวาทกรรมที่ผ่านมาในอดีตจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ความหมายของตัวบทมีความหลากหลาย และเปิดโอกาสการตีความของผู้ที่อยู่ในสังคมนั้น โดยการตีความหมายมีแนวโน้มที่จะลดความคลุมเครือของตัวบทลงเพื่อเป็นทางเลือกในการตีความโดยลดความหลากหลายของความหมายด้วยการเลือกตีความตัวบทเฉพาะอย่างเท่านั้น ตัวบทจะถูกสร้างให้มีความหมายที่แตกต่างกันในเวลา สถานที่ และกลุ่มบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน ในบริบทบางสังคมที่แตกต่างกัน

2. ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม เป็นกระบวนการของการสร้าง เผยแพร่ และการใช้ตัวบท ตัวบทจะถูกสร้างและถูกใช้แตกต่างกันออกไปตามบริบทของสังคม กฎต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ตัวบทที่ถูกบันทึก คำพูดที่มีการถ่ายทอดออกมาเป็นตัวบทซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะขององค์กร หรือสถาบันของกระบวนการถ่ายทอดตัวบท ตัวบทนั้นจะนำมาซึ่งภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมที่แตกต่างกัน ในมิติของภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมจะรวมถึงกระบวนการผลิตตัวบท การเผยแพร่ และการตีความในกระบวนการดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามปัจจัยของสังคม

3. มิติภาคปฏิบัติการทางสังคม อุดมคติ และการช่วงชิงการนำ วาทกรรมมีความสัมพันธ์กับอุดมคติและอำนาจเป็นมิติอำนาจในการช่วงชิงการนำและเป็นวิวัฒนาการอำนาจที่สัมพันธ์กับการช่วงชิงการนำ (Hegemony) เป็นอำนาจที่อยู่เหนือสังคม การช่วงชิงการนำแต่ละสังคมสามารถทำได้ บางส่วนเป็นการพยายามหาพันธมิตรและดึงพันธมิตรเข้าร่วมมากกว่าการสั่งการ การช่วงชิงการนำนำมาซึ่งอำนาจเหนือเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และอุดมคติของสังคม การช่วงชิงการนำเป็นอำนาจที่อยู่เหนือสังคม

ดังนั้น การวิเคราะห์วาทกรรมอาชีวะสร้างชาติ ได้นำแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมของแฟร์คลาฟ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ มิติตัวบท มิติภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม และมิติภาคปฏิบัติการทางสังคม เป็นแนวทางการศึกษาครั้งนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยอาชีวะสร้างชาติ : ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยา คือ การวิเคราะห์ วาทกรรม (Discourse Analysis) ของแฟร์คลาฟ (Fairclough Norman, 1999) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิง

ลึก (Indepth Interview) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Information) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ จำนวน 16 คน เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 14 คน ครู 4 คน ผู้บริหาร 2 คน และเก็บข้อมูลจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (saturation) คือข้อมูลไม่มีเนื้อหาใดแปลกใหม่จากผู้ให้ข้อมูลจึงหยุดการเก็บข้อมูล

เครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semistructured interview) ซึ่งครอบคลุมตัวบทของอาชีวศึกษาสร้างชาติ ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมและภาคปฏิบัติการทางสังคม การเก็บข้อมูลในลักษณะการพูดคุยมีเครื่องบันทึกเสียงปากกา สมุดจดบันทึก และผู้ทำการวิจัย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแล้วได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รวบรวมด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methods triangulation) โดยแบ่งเป็น 1) การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีรวบรวมข้อมูล (Methods triangulation) คือการใช้วิธีการสัมภาษณ์ควบคู่การสังเกตและทำการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากเอกสารอื่นประกอบ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Triangulation of source) คือ การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งได้วิธีการเดียวกันโดยการสัมภาษณ์จากคนต่างกลุ่ม คือ ชั้นปีของนักเรียน สาขาวิชาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ และครู โดยสัมภาษณ์ในเรื่องเดียวกัน 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือการตรวจสอบแนวคิดหรือทฤษฎีหลายแนวทางในการตีความข้อมูลที่วิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์วาทกรรมด้วยวิธีการของแฟร์คาฟ เพื่อวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปแสดงถึงบริบทการปฏิบัติทางวาทกรรม และการปฏิบัติการทางสังคมของอาชีวศึกษาสร้างชาติในวิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปเผยแพร่และเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อเห็นความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาอาชีวศึกษาในการพัฒนาประเทศ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาการศึกษาสร้างวาทกรรมอาชีวศึกษาสร้างชาติ ที่แสดงออกมาเป็นภาษาพูดหรือเขียน โดยศึกษาถึงระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มสังคม ได้แก่ ตัวบท (Text) ซึ่งยึดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติและเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อแสดงออกความเป็นตัวตนในภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) การกระทำที่มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางสังคมและเผยแพร่ผ่านสถาบันออกเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์บังคับในรูปแบบภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) มีข้อสรุปดังนี้

1. มิติตัวบท (Text) ได้แก่ การวิเคราะห์ถึงการสร้างวาทกรรมอาชีวศึกษาสร้างชาติของวิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแสดงในลักษณะของภาษาพูดและเขียน สำหรับตัวบทของอาชีวศึกษาสร้างชาติ คนในสถานศึกษาตีความว่ามีความสำคัญกับการพัฒนาประเทศเพราะการเรียน

อาชีวศึกษาเน้นการเรียนการสอนภาคปฏิบัติเพื่อผลิตแรงงานวิชาชีพ และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำแน่นอน นอกจากการเรียนทักษะวิชาชีพแล้วยังส่งเสริมให้มีวินัย คุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน และการเปลี่ยนภาพลักษณ์ของการเรียนวิชาชีพในเชิงบวกเพื่อให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษา

2. มิติภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice) ได้แก่ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวบทและการเผยแพร่ ความเชื่อ รวมทั้งเกิดการผลิตซ้ำซึ่งวาทกรรมอาชีวศึกษาเมื่อปฏิบัติตามตัวบททั้ง 4 ด้าน มีดังนี้

2.1 ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา สถานศึกษาได้ดำเนินการสอนตามหลักสูตรที่กำหนดตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พ.ศ. 2556 ให้นักเรียนเรียนเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ทักษะการทำงานเป็นทีมจากการทำโครงการ และการฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ ก่อนสำเร็จการศึกษาต้องผ่านการสอบมาตรฐานวิชาชีพ และทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-Net)

2.2 การเรียนการสอนวิชาชีพ จัดการสอนเป็นระบบทวิภาคีเน้นการลงมือปฏิบัติจริงและฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ โดยระดับปวช. ชั้นปีที่ 1-2 จะเรียนในสถานศึกษา ส่วนชั้นปีที่ 3 จะฝึกอาชีพในสถาน

2.3 วินัย และคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน การฝึกวินัยให้นักเรียนเริ่มตั้งแต่การแต่งกาย ทรงผม การตรงต่อเวลาเข้าเรียน การปฏิบัติตามระเบียบห้ามนำสารเสพติด เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่เข้ามาในสถานศึกษาโดยครูจะสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของนักเรียนและรายงานผลให้ผู้ปกครองของนักเรียนด้วย การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสถานศึกษาได้นำนักเรียนเข้าวัดบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญทางศาสนาและการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้คุณธรรม จริยธรรมในวิทยาลัย

2.4 ภาพลักษณ์การเรียนอาชีวศึกษา เป็นการสร้างภาพลักษณ์ถึงความสำคัญของการเรียนอาชีวศึกษาเพื่อเปลี่ยนลักษณะการทะเลาะวิวาทและค่านิยมการเรียนเพื่อใบปริญญา โดยนักเรียนอาชีวศึกษาได้ทำคุณประโยชน์ ช่วยเหลือสังคม ชุมชน การฝึกให้รู้จักมีจิตอาสาทำคุณประโยชน์และเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยวิทยาลัยได้ร่วมตั้งศูนย์บริการซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it center) การจัดกิจกรรมคนพันธุ์ R ในระดับจังหวัดและระดับชาติ และการประชาสัมพันธ์สร้างค่านิยมอาชีวศึกษา “อวด-ดี อาชีวะ”

3. มิติภาคปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) ได้แก่ การศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายครอบครัว สถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลการอาชีวศึกษา โดยการสนับสนุนการผลิตแรงงานวิชาชีพของสถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐได้การถ่ายทอดนโยบาย คุณภาพการศึกษา ปัญหาและการสร้างภาพลักษณ์ให้สถานศึกษาได้ปฏิบัติ ทำการเผยแพร่และการผลิตซ้ำของการเรียนวิชาชีพ

จากการกระทำทางที่แสดงออกในมิติตัวบท ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ตามตัวบททั้ง 4 ด้านทำให้เกิดมิติภาคปฏิบัติการทางสังคมที่รับรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม แสดงถึงการปฏิบัติ แบบแผนทางสังคมที่เกิดจากวิธีการทางวาทกรรมอาชีว:สร้างชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างวาทกรรมอาชีว:สร้างชาติของวิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครทำให้ได้มาซึ่งตัวบท ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม และกระบวนการผลิตซ้ำภาคปฏิบัติการทางสังคม โดยอาชีว:สร้างชาติได้เกิดขึ้นเมื่อการพัฒนาประเทศขาดแรงงานวิชาชีพมีความสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ อันเป็นผลจากจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาลดลง เกิดจากค่านิยมของผู้ปกครองและนักเรียนมัธยมศึกษาไม่นิยมการเข้ามาศึกษาต่อในอาชีวศึกษาเนื่องจากภาพลักษณ์ด้านลบในอดีตเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรงสอดคล้องกับรายงานสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) เหตุผลที่การศึกษาสายอาชีพไม่เป็นที่นิยม อาจมาจากการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวฯ พ่อแม่จึงมีความห่วงในความปลอดภัย และค่านิยมของสังคมในการนิยมใบปริญญาในปัจจุบันภาพลักษณ์การทะเลาะวิวาทนักเรียนได้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการทะเลาะวิวาทเป็นเรื่องส่วนบุคคลไม่เกี่ยวกับการเข้ามาศึกษาด้านสายอาชีพ

การจัดการเรียนที่หลากหลายสาขาวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานนักเรียนมีอิสระในการเลือกเรียนสาขาอาชีพที่สนใจและเอกลักษณ์การเรียนที่มุ่งเน้นการเรียนในภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีลงมือปฏิบัติจริงในการฝึกในสถานประกอบการและการปฏิบัติงานในศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชนและศูนย์อาชีวฯร่วมด้วยช่วยประชาชน สอดคล้องกับวชิรวิทย์ ยางไชย และอวยพร เรืองตระกูล (2555) จากการศึกษาจากตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาถึงภาพลักษณ์ของสถานศึกษาอาชีวศึกษามีภาพลักษณ์ที่ดีที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม และนักเรียนเห็นด้วยกับการเรียนอาชีวศึกษามีโอกาสฝึกประสบการณ์

ทำงานจริง อาคารเรียนทันสมัย มีกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย ทหารายได้ระหว่างเรียนและเป็นที่ต้องการของนายจ้าง

การส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรมในการทำงานให้นักเรียนที่จะเป็นแรงงานวิชาชีพเป็นการสร้างคุณลักษณะ คุณธรรม อุทิศตนในอาชีพเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดีในตัวตนและเก่งในทักษะวิชาชีพนอกจากนี้การมีจิตอาสายังเป็นการสร้างภาพลักษณ์และจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักเรียน ชุมชนและสังคมยังมีค่านิยมในใบปริญญามากกว่าการสร้างอาชีพและภาพลักษณ์เกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทและความรุนแรงของนักเรียนอาชีวศึกษามีส่วนทำให้ค่านิยมการเรียนสายอาชีพหรือการเรียนอาชีวศึกษาลดลงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีจึงมีความสำคัญที่ส่งผลให้ผู้ปกครองและบุคลากรมีความสนใจต่อการเรียนอาชีวศึกษามากขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการแรงงานวิชาชีพของประเทศที่กำลังขาดแคลนHelena และ Mario (2010) พบว่าผลของภาพลักษณ์ส่งผลต่อพฤติกรรมความพึงพอใจของนักเรียนและความมั่นคงในสถาบัน

จากตัวบท (Text) และภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice) ทำให้เกิดแบบแผนในการปฏิบัติของวาทกรรมอาชีพสร้างชาติอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีระบบความสัมพันธ์ของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตแรงงานวิชาชีพมีการส่งเสริมสนับสนุนกันเพื่อให้ได้แรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการจากทั้งสถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลการศึกษา ด้านอาชีวศึกษา มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย การร่วมกันแก้ปัญหาในการผลิตแรงงานวิชาชีพทำให้เกิดภาคปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนจากสถานประกอบการในการเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์ให้นักเรียนและหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา ด้านอาชีวศึกษาเพื่อให้ได้แรงงานวิชาชีพที่มีมาตรฐานและเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนอาชีวศึกษา ในอนาคตกำลังคนสายอาชีวศึกษาและสายเทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเช่น มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) การเรียนอาชีวศึกษาเพื่อผลิตแรงงานวิชาชีพจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์และการแข่งขันระดับประเทศและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากการศึกษาของดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554) พบว่าการพัฒนาการอาชีวศึกษามีประเด็นสำคัญ 8 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นหลักสูตรตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน 3) ด้านครูผู้สอน ต้องรู้ศักยภาพผู้เรียนและมีประสบการณ์วิชาชีพ 4) ด้านความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับสถานประกอบการ 5) ด้านมาตรฐานต้องมีการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ 6) ด้านการสนับสนุนของรัฐบาลต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังและมีนโยบายที่ชัดเจน 7) ด้านค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษา และ 8) ด้านบริหารจัดการต้องมีความเป็นอิสระและมีการจัดตั้งสถาบันอาชีวศึกษาเพื่อผลิตระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

การเปิดพื้นที่สร้างวาทกรรมที่ให้สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาได้นำแนวทางอาชีวะสร้างชาติมาสร้างเป็นวาทกรรมหลักตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาเพื่อให้พันธการครอบงำของกระแสค่านิยมไบปริญา และภาพลักษณ์การทะเลาะวิวาทของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการตั้งศูนย์ช่วยเหลือชุมชนโดยตั้งศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it center) ถือเป็นการผลิตซ้ำ (Reproduction) และการเผยแพร่ (Distribution) โดยการประชาสัมพันธ์และใช้สัญลักษณ์เพื่อสร้างค่านิยมใหม่การเรียนวิชาชีพเพื่อให้ทุกระดับตั้งแต่ นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและสถานประกอบการ ได้นำไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นหลักชี้้นำในการผลิตแรงงานวิชาชีพในสถานศึกษาอื่นๆ แต่สุดท้ายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่เน้นภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องมีแรงงานวิชาชีพที่มีความรู้ ทักษะวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและมีวินัย คุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นต่อการทำงานเพื่อเป็นแรงงานวิชาชีพที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม มาวิเคราะห์การสร้างวาทกรรมอาชีวะสร้างชาติและวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการทางสังคมของอาชีวะสร้างชาติของวิทยาลัยสารพัดช่างแห่งหนึ่งเท่านั้นซึ่งเป็นข้อจำกัดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา ควรส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่วาทกรรมอาชีวะสร้างชาติให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน และสังคมให้รับรู้ เข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการศึกษาวิชาชีพเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

สำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาภาคปฏิบัติการวาทกรรมอาชีวะสร้างชาติในสถานศึกษาอื่นที่มีขนาดสถานศึกษาและมีสาขาวิชาที่หลากหลายมีการศึกษาเปรียบเทียบทั้งสถานศึกษาในภาครัฐและเอกชนเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติ และปัญหาว่ามีเงื่อนไขใดบ้างที่เป็นอุปสรรคอันส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน. (2557). **วารสารสถานการณ์แรงงานปี 2557**. กรุงเทพมหานคร.
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และรีนา ต๊ะดี. (2558). **ข้อท้าทายในการผลิตแรงงานฝีมือไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานประชาคมอาเซียน. ความหลากหลายทางประชากรและสังคม 2558**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น**. กรุงเทพมหานคร : วิชาษา.
- ดวงนภา มกรานุรักษ์. (2554). **อนาคตการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554 - 2556)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2543). **การสร้างและการปรับเปลี่ยนความเป็นเพศและการจินตนาการทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นชาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พุทธ ธรรมสุณา. (2554). **ผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาอย่างไรให้ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2 (2).**
- วชิรวิทย์ ยางไชย และอวยพร เรื่องตระกูล. (2555). **การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษาตามทัศนะของนักเรียน: การวิจัยแบบผสม. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 7 (1).**
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). **รายงานประจำปี 2557**. วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี, กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). **ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). **ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นโยบายด้านการศึกษาของนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา)**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **สรุปข้อมูลเบื้องต้น การสำรวจความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ พ.ศ. 2556**. (online). <http://www.m-society.go.th/> 30 กันยายน 2558.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2557). **รายการคืนความสุขให้คนในชาติ วันที่ 13 มิถุนายน 2557 (ออนไลน์)**.
- Fairclough Norman. (1992). **Discourse and social change**. Oxford : Polity Press.
- Helena, A. and Mario, R. (2010). **The influence of university image on student behavior. International Journal of Education Management. 24: 73-58.**